Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus CUPOREn kirjallinen asiantuntijalausunto koskien Kulttuuripoliittista selontekoa

Viite: Sivistysvaliokunta keskiviikko 12.03.2025 klo 11.30 / VNS 8/2024 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: VNS 8/2024 vp Kulttuuripoliittinen selonteko
https://www.eduskunta.fi/pdf/VNS+8/2024

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore toteaa Kulttuuripoliittisesta selonteosta seuraavaa:

Kiitämme, että on laadittu selonteko, jonka kautta kulttuuripolitiikkaan kohdistuu pitkän aikavälin strategisia tavoitteita. Kulttuuri on yhteiskuntamme sosiaalista perustaa, jonka ylläpitäminen, vahvistaminen ja kehittäminen pitkällä aikajänteellä kulttuuripolitiikan kautta on olennaisen tärkeää koko yhteiskunnan kestävälle kehitykselle. Keskeistä selonteon tavoitteiden toteutumiselle on, että myöhemmin laadittavassa toimenpanosuunnitelmassa täsmennetään ja kuvataan konkreettisesti ja käytännönläheisesti tarvittavat toimenpiteet, vastuut, toimenpiteiden aikataulutus, seuranta ja tarvittavat resurssit.

Keskeisessä roolissa selonteon toimeenpanon suunnittelussa ja toteuttamisessa on korkealaatuinen tieto, johon päätöksentekoa on mahdollista pohjata ja jonka kautta selonteon toteutumista, vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan arvioida.

Cuporessa on vahvaa monialaista asiantuntemusta ja valmiutta tiedon tuottamiseksi toimeenpanossa esitettyjen tavoitekokonaisuuksien toteuttamisen ja seurannan pohjaksi samoin kuin kulttuurialaa ja kulttuuripolitiikkaa koskevan analyyttisen tilannekuvan muodostamiseksi. Keskeisiä tutkimusteemojamme ovat kulttuurin rakenteet ja talous, taide ja taiteilijat, alueet ja kunnat sekä tuotannot, tapahtumat ja osallistuminen. Kaikkien teemojen alta Cuporesta löytyy vahvaa osaamista ja olemassa olevaa tutkimustietoa.

Cupore on Suomen ainoa kulttuuripolitiikan tutkimukseen ja asiantuntijatietoon erikoistunut tutkimuskeskus, jonka tehtävänä on tuottaa ja välittää kulttuuripolitiikkaa koskevaa tutkimustietoa, selvityksiä ja arviointeja päätöksenteon ja kansalaisyhteiskunnan käyttöön. Tuotamme yli 20 vuoden kokemuksella luotettavaa tietoa, jonka pohjana hyvä tieteellinen käytäntö ja akateeminen osaaminen. Ks. www.cupore.fi

Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore haluaa esittää lausuntonaan:

On hyvä, että selonteko korostaa kulttuurin arvoketjun kaikkien osien merkitystä kulttuurin elinvoiman ylläpitämiselle ja kehittämiselle. Arvoketju osoittaa kulttuurin läsnäolon kaikkialla ja kattaa kaikki vaiheet kulttuurin perustasta, luomisesta ja tuottamisesta sen levittämiseen, kuluttamiseen,

ymmärtämiseen ja arvostukseen asti. Arvoketju korostaa kulttuuritoimialan kaikkien toimijoiden ja toimintojen merkitystä koko toimialan elinvoimalle.

Selonteolla on keskeinen merkitys yli hallituskausien ulottuvana pitkäjänteisenä kulttuuripolitiikan teon perustana. On tärkeää, että selonteko pohjautuu parlamentaariseen konsensukseen, jotta valtio voi sitoutua myös selonteon pitkäjänteiseen toimeenpanoon ja rakentaa mekanismeja, joilla selonteon toteutusta turvataan 2040-luvulle saakka. Selonteon onnistunut toteutus sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi onnistuvat vain, kun tavoitteet ovat selkeät ja jaetut sekä toimeenpanon vastuut ja resursointi ovat oikeasuhteiset tavoitteisiin nähden.

Lausunnossaan Cupore haluaa kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

1. **Kulttuurin arvoketjun elinvoima nojaa taiteilijoiden toimintaedellytysten ylläpitoon ja kehittämiseen**

Kulttuurin arvoketjua tai -kehää käsittelevissä selvityksissä ja tutkimuksissa (mm. UNESCO 2009) korostetaan taiteellisen luomisen merkitystä arvoketjun ytimessä: ilman taiteilijoiden sekä muiden taiteen ja kulttuurin ammattilaisten toimintaa ei ole mitään, minkä varaan arvoketjun muut osat voivat rakentua. Myös selonteossa todetaan, että arvoketjun alussa on luovuuden ja taiteellisen työn prosessi (s. 12). Cupore haluaa siten korostaa taiteilijoiden toimintaedellytysten ylläpidon ja kehittämisen merkitystä keskeisenä osana koko arvoketjun elinvoimaa ja kehitystä. Taiteilijoiden toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittäminen on myös keskeinen osa selonteon toimeenpanoa, mikä huomioidaan luvussa *3.2 Kulttuurin tekijät avainasemassa*.

Kulttuurin ja taiteen tekijät muodostavat keskeisen perustan taide- ja kulttuuritoiminnalle ja edelleen sen yhteiskunnalliselle merkitykselle. Siksi on tärkeää, että selonteon tavoitteissa ja toimenpiteiden tasolla tunnistetaan ja tuodaan esiin monenlaiset taiteen ja kulttuurin tekijät, erityisesti luovan toiminnan ytimessä olevat taiteilijat, mutta myös muut taide- ja kulttuurialojen ammattilaiset ja erilaisten yhteisöjen ja organisaatioiden työ taiteen ja kulttuurin kentällä.

Nykyisellään taiteilijoiden toimintaedellytykset Suomessa ovat monella tapaa haastavia. Kuten selonteossa tunnistetaan, kulttuuri- ja luovilla aloilla koetaan epävarmuutta tulevasta. Julkisen kulttuurirahoituksen leikkaukset ovat heikentäneet tai kokonaan lakkauttaneet osan kulttuuritoimijoista toimintaedellytyksiä ja heikentäneet tulevaisuudennäkymiä kulttuurin toimialoilla.

Kyselytutkimuksena toteutettavan Taiteen ja kulttuurin barometrin tulokset osoittavat, että ammattitaiteilijat ovat keskimääräistä pienituloisempia, ja epävarmuus toimeentulosta sirpaleisen tulonmuodostuksen keskellä on suurta. Tutkimukset osoittavat myös, että taiteilijakunnassa on vahvaa kokemusta arvostuksen puutteesta. Tämä kokemus vahvistui korona-aikana ja on pysynyt korkeana sen jälkeenkin. Osuus taiteilijoista, jotka ovat vaihtaneet ammattia tai harkitsevat ammatinvaihtoa on nousussa. Parhaillaan tekeillä olevan barometriraportin mukaan lähes puolet (45 %) kaikista kyselyyn vastanneista taiteilijoista oli harkinnut ammatinvaihtoa viimeisen vuoden aikana, alle 35-vuotiaista taiteilijoista peräti 55 prosenttia.

Teknologinen kehitys ja digitalisaatio tuovat luovan työn tekijöille mahdollisuuksia tehdä ja levittää taidetta, saada toimeentuloa ja lisätä vuorovaikutusta. Keskeistä on huolehtia, että taiteen jakaminen ja esittäminen eri medioissa ja kanavissa korvataan aina taiteilijoille, tekijänoikeuksia kunnioite-

taan ja tekijänoikeuksista saatavat korvaukset ovat oikeudenmukaisia. Kehittämistyön pohjaksi tarvitaan tutkimustietoa siitä, miten teknologisen kehityksen haasteisiin voidaan vastata, miten tekijänoikeusjärjestelmän tulisi kehittyä ja miten esimerkiksi luovan työn tekijöiden ansaintamahdollisuuksia kansainvälisillä markkinoilla voidaan edistää.

Cupore haluaa korostaa näiden tutkimustulosten valossa, että taiteilijoiden toimintaedellytysten ylläpito ja kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta kulttuurin arvoketjun elinvoima voi säilyä ja kehittyä selonteon tavoitteiden mukaisesti.

2. Selonteon laaja-alaisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden onnistunut toteutus tarvitsee resursseja

Kulttuuripoliittisen selonteon ensimmäinen toimenpide-ehdotus on huolehtiminen kulttuurin tulevaisuuskestävästä perustasta (luku 3.1). Selonteossa todetaan, että kulttuurin rahoituspohjaa laajennetaan ja monipuolistetaan varmistamaan riittävät resurssit. Taloudelliseksi tavoitteeksi asetetaan kulttuuri- ja luovien alojen julkisen rahoituksen ja rakenteiden vahvistuminen vuoteen 2040 mennessä niin, että luovan talouden osuus bkt:sta kaksinkertaistuu.

Selonteossa pitkän aikavälin kulttuuripolitiikalle asetetaan neljä keskeistä tavoitetta:

1. Kulttuuri on muutosvoima
2. Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa
3. Kulttuuri on jokaisenoikeus
4. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista (VN, 2024, 21).

Näiden hyvin laaja-alaisten kansallisten kulttuuripoliittisten tavoitteiden toteutus edellyttää riittävää julkista rahoitusta. OKM:n hallinnonalan lisäksi kulttuuria rahoitetaan laajasti eri hallinnonaloilta (mm. Jakonen ym., 2021).

Nykyisellään taiteen ja kulttuurin rahoitusosuus on valtiontaloudessa pieni, eikä mahdollista kulttuuripoliittisessa selonteossa esitettyjen tavoitteiden toteuttamista. Vuonna 2023 taiteen ja kulttuurin (ml. Yle) kaikilta hallinnonaloilta yhteensä saama rahoitus oli noin 1,5 miljardia euroa (Sokka & Nokela, 2024). Vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuriministeriön taiteen ja kulttuurin budjettiluvun 29.80 rahoitus on 535 miljoonaa euroa eli noin 0,6 prosenttia valtion talousarviomenoista. Monet toimijat, mukaan lukien useat eduskuntapuolueet, ovat jo pidempään kampanjoineet tämän osuuden nostamisesta yhteen prosenttiin. Käytännössä osuus on kuitenkin laskenut esimerkiksi verrattuna vuoteen 2024, jolloin taiteen ja kulttuurin budjettiluvun osuus oli noin 0,7 prosenttia valtion talousarviomenoista. Taiteen ja kulttuurin pienessä rahoitusosuudessa pienetkin muutokset ovat suhteessa isoja, ja niillä on huomattavia vaikutuksia osana laajempaa taiteen ja kulttuurin systeemiä ja sen elinvoimaa.

Valtion lisäksi muun muassa kunnilla on merkittävä rooli kulttuuripalvelujen rahoittajana ja järjestäjänä osana kansalaisten peruspalveluja. Selonteossa peräänkuulutetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä. -Yhteistyön edistäminen eri tasoilla on tärkeä ja keskeinen keino tavoitteisiin pääsemiseksi ja on hyvä, että se tuodaan vahvasti esiin selonteossa. Toimenpiteiden tasolla on tärkeä tunnistaa, että myös yhteistyön toteuttaminen ja siitä tuloksien saaminen vaatii resursseja.

Cupore peräänkuuluttaa konkreettisia toimenpiteitä ja mekanismeja, jolla kulttuurin julkisen rahoituksen ylläpito ja kasvu turvataan yli hallituskausien siten, että selonteon tavoitteet voidaan onnistuneesti saavuttaa. Kehityksen seuraamiseksi ja tiedon hyödyntämiseksi päätöksenteossa rahoitustietojen läpinäkyvyyttä tulisi parantaa ja tietojen luokitteluja yhdenmukaistaa.

3. Kulttuuripalvelujen tarjonnan ja kulttuurin alueellisen saavutettavuuden eriytymiskehityksen kääntäminen vaatii aktiivisia toimenpiteitä

Selonteon toimenpiteissä korostetaan kulttuurin paikallisesta ja alueellisesta saatavuudesta ja saavutettavuudesta huolehtimista (s. 25). Alueellisuuden merkitys korostui myös monessa eduskunnan lähetekeskustelussa käytetyssä puheenvuorossa. Valtion rooli kulttuuritoiminnan ylläpitäjänä sekä kulttuuripalvelujen resursoijana yhdessä kulttuuritoiminnan toteuttamisesta vastaavien kuntien kanssa on keskeinen kaikissa Suomen kunnissa.

Lain kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) tavoitteisiin kuuluu edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen; vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin sekä luoda edellytyksiä paikallisen ja alueellisen elinvoiman kehittymiselle ja sitä tukevalle luovalle toiminnalle kulttuurin ja taiteen keinoin. Kuitenkin selonteossa todetaan, että käytännössä alueelliset ja paikalliset erot taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön käytössä ja saatavuudessa kuten hyvinvoinnissakin ovat suuria (s. 43).

Resursoinnin osalta valtion rahoitus on yksi osa laajaa kulttuuripalvelujen rahoituskokonaisuutta, johon osallistuvat kuntien lisäksi kansalaisyhteiskunnan toimijat. Samalla valtion rahoituksella on keskeinen merkitys kulttuuripalvelujen pitkäjänteisen toiminnan ja siten palvelutarjonnan jatkuvuuden, kattavuuden ja yhdenvertaisen saatavuuden turvaamisessa koko Suomessa. Leikkaukset valtion kulttuurirahoituksesta tarkoittavat vääjäämättä myös taiteen ja kulttuurin alueellisen saavutettavuuden heikentymistä ja voivat siten heikentää tavoitteita koskien osallisuutta ja kansalaisten mahdollisuuksia osallistua kulttuuriin. Leikkaukset ovat vaikuttaneet myös laissa kuntien kulttuuritoiminnasta säädetyn kehittämistehtävän (6§) rahoituksen lakkauttamiseen. Tuoreet Cuporen tutkimustulokset osoittavat kulttuuritarjonnan resursoinnin ja alueellisen saatavuuden eriytymistä. Kulttuuria kartalla -tutkimuksen (2024) mukaan valtion osarahoittamien kulttuuripalvelujen tarjonta ja alueellinen saavutettavuus ovat eriytyneet monin tavoin eri puolilla Suomea ja erilaisissa kunnissa. Valtion rahoitus kulttuurille -tutkimuksessa selvisi, että tarkastellun kulttuurirahoituksen (OKM:n kulttuurin valtionavustukset, Taiken apurahat ja avustukset sekä Business Finlandin yritystuet luoville aloille) maakuntatasolle kohdentunut osuus oli valtaosassa maakuntia prosentuaalisesti huomattavasti pienempi kuin esimerkiksi maakunnan väestön tai ammattitaiteilijakunnan osuus.

Kulttuurin alueellisesta saatavuudesta myös puuttuu tietoa. Tällä hetkellä ei tiedetä kattavasti, millä tavalla asukkaat eri kunnissa ja alueilla kokevat kulttuuripalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden ja niiden kehityksen eri vuosina. Esimerkiksi THL:n TerveSuomi-tutkimus kartoitti kansalaisten kokemuksia kulttuuripalvelujen saatavuudesta suhteessa tarpeeseen. Tieto on saatavilla maakuntatasolla yksittäisenä vuonna, eikä jatkosta ole varmuutta.

Jotta selonteon tavoite huolehtia kulttuurin paikallisesta ja alueellisesta saatavuudesta ja saavutettavuudesta toteutuu, tarvitaan tietoon perustuvaa päätöksentekoa ja kulttuuripalvelutarjonnan kehittämistä Suomen eri kunnissa ja alueilla. Tämä on mahdollista ylläpitämällä ja kehittämällä olemassa

olevia tilastolähteitä ja kokoamalla yhteen ja analysoimalla eri tahoilla koottavaa tietoa. Valtion kulttuurirahoituksen kohdentumisen säännöllinen ja systemaattinen seuranta alueellisesta näkökulmasta on keino edistää yhdenvertaisten toimintaedellytysten turvaamista eri alueilla.

Cupore haluaa korostaa tietoon perustuvan päätöksenteon sekä aktiivisten politiikkatoimien merkitystä kulttuuripalvelujen tarjonnan ja kulttuurin alueellisen saavutettavuuden eriytymiskehityksen kääntämisessä osana selonteon toimeenpanoa.

4. Kulttuurin kansainvälistymisen edistäminen edellyttää tietoon perustuvaa resursointia ja toimeenpanoa

Kulttuuripoliittinen selonteko nostaa kulttuurin kansainvälisen vaikuttavuuden yhdeksi neljästä pitkän aikavälin kulttuuripoliittisesta tavoitteesta. Toimenpiteinä selonteossa tuodaan esiin muun muassa poikkihallinnollisen kansainvälistymisstrategian luominen, kansainvälistymisen tukirakenteiden vahvistaminen, kulttuuri- ja luovien alojen immateriaalioikeusosaamisen ja neuvottelutaitojen edistäminen erityisesti kansainvälisessä toiminnassa sekä suomalaisen taiteen ja kulttuurin osuuden vahvistaminen vienninedistämismatkojen ja valtiovierailujen ohjelmissa.

Kuten selonteossa todetaan (s. 10) kulttuurin arvoketju ei muodostu vain kotimaassa, vaan kansainvälisyys vaikuttaa monissa vaiheissa kulttuurin arvoketjun muodostumiseen, ja kasvu syntyy usein kansainvälistymisestä.

Moni suomalainen taiteilija toimii ja menestyy Suomen ulkopuolella. Kansainvälistyminen on kuitenkin tällä hetkellä vahvasti yksilöiden varassa ja myös kulttuuripoliittisessa selonteossa tunnistetaan kansainvälistymisrakenteiden heikkous suhteessa moneen verrokkimaahan. (VN, 2024, s. 19.)

Tällä hetkellä ei ole kattavaa tietoa siitä, millaiset kansainvälistymisen rakenteet taiteen ja kulttuurin eri toimialoilla ovat tai missä vaiheissa arvoketjua nämä rakenteet käytännössä vaikuttavat. Lisäksi tiedetään vain vähän siitä, millaisia yhtymäkohtia taiteen ja kulttuurin alojen kansainvälistymisrakenteissa on ja miten niitä voisi kehittää siten, että toimialojen välille syntyy synergiaetuja suhteessa kansainvälistymiseen arvoketjun eri vaiheissa.

Cupore toteaa, että kulttuurin kansainvälisen vaikuttavuuden nykyistä kattavampi edistäminen vaatii tietoa, jonka pohjalta resursseja ja toimintoja voidaan kanavoida yhä vaikuttavammin. Tietoa tarvitaan myös poikkihallinnollisen kansainvälistymisstrategian laatimiseen ja toimeenpanoon.

Cuporen tutkimukset tuottavat tietoa kulttuurin kansainvälistymisestä esimerkiksi arvoketjun ytimessä olevien taiteilijoiden näkökulmasta. Cuporen ja Taiteen edistämiskeskuksen vuosittain toteuttamissa Taiteen ja kulttuurin barometreissa kansainvälisyyteen liittyviä kysymyksiä on ollut mukana säännöllisesti (esim. Hirvi-Ijäs ym. 2019; Ruusuvirta ym. 2021). Tulosten perusteella taiteilijat pitävät toivottavana tulevaisuuden kehityskulkuna kansainvälisten verkostojen ja vuorovaikutussuhteiden lisääntymistä ja näkevät, että kansainvälisen toiminnan edellytyksiä (vientitukea, liikkuvuustukea, välittäjätoimintaa) tulisi vahvistaa. Ulkomaille suuntautuneella myynnillä tai työtilaisuuksilla on ainakin vähäistä taloudellista merkitystä reilulle kolmasosalle taiteilijoista (Lahtinen ym., 2025).

Tuoretta tietoa teemasta saadaan parhaillaan avoinna olevasta Taideyliopiston Kuvataideakatemian alumnikyselystä, joka avaa visuaalisten alojen ammattitaiteilijoiden näkemyksiä toimialansa kansainvälistymisrakenteista. Kysely on osa Visuaalisten taiteenalojen toimialarakenteet menestyksen edistäjänä -kehittämishanketta. Vuotta 2025 koskevan Taiteen ja kulttuurin barometrin teemaksi on suunnitteilla kansainvälisyys.

Vertailutietoa saadaan myös muista Pohjoismaista, jotka ovat kulttuuri- ja luovien alojen politiikoiltaan monin tavoin Suomea vastaava toimintaympäristö. Esimerkiksi Ruotsissa kansainvälistyminen tunnistetaan osana kulttuuripolitiikan toteutusta kaikilla tasoilla (paikallinen, alueellinen, kansallinen, ylikansallinen). Samalla etenkin Ruotsissa ja Tanskassa luovien alojen vienti on huomattavasti Suomea mittavampaa. Asukasluvultaan lähes Suomea vastaavassa Tanskassa esimerkiksi kulttuurituotteiden vienti oli rahamäärässä mitattuna lähes kuusinkertaisesti Suomea suurempaa vuonna 2021. Asukasluvultaan kaksinkertaisessa Ruotsissa vienti oli Suomea lähes yhdeksän kertaa suurempaa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Tunnuslukuja Suomen, Ruotsin ja Tanskan kulttuuriviennistä.

Culture statistics of Nordic countries (EUROSTAT/NORDIC STATISTICS)	**Finland**	**Sverige**	**Danmark**
Population on January 1st (2022)	5 548 241	10 452 326	5 873 420
Exports in cultural goods (Total/all countries) (Thousand euro) (2021)	76 817	689 234	436 433
Import in cultural goods (Total/all countries) (Thousand euro) (2021)	236 983	963 638	579 861
Exports in cultural goods / **Works of art (paintings, engravings, sculptures, designs, etc.)** (Total/all countries) (Thousand euro) (2021)	18 536	74 936	45 128

Lähde: Kulturanalys Norden, 2023.

Cupore pitää tärkeänä, että kulttuurin kansainvälisen vaikuttavuuden edistäminen osana selonteon toimeenpanoa nojaa tutkittuun tietoon. Kansainvälistymisen edistäminen edellyttää sekä toimialakohtaisia että kaikille yhteisiä toimenpiteitä.

5. Kulttuurisen kestävyyden tarkasteluun tarvitaan yhtenäisiä työkaluja ja mittareita

Cupore kiittää, että selonteko tunnistaa kulttuurin laajan merkityksen osana yhteiskunnan kestävää kehitystä. Tavoitteet kestävän kehityksen edistämisestä linkittyvät vahvasti tavoitteeseen kulttuurista muutosvoimana. Käsitykset ajasta ovat kulttuurisesti sidottuja ja muuntuvia. Myös kestävyys nojautuu vahvasti kulttuuriseen muistiin, perintöön ja identiteettiin.

Selonteossa todetaan, että kulttuuri voi tarjota alustan muutoksen käsittelylle ja että ajattelu- ja toimintatapojen muutoksella on mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaisen perinnön jätämme tästä päivästä tulevaisuudelle. Selonteko toteaa edelleen, että ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen edellyttävät päättäväisten politiikkatoimien lisäksi muutosta kulutustottumuksissa ja arvoissa, jotta merkitykselliseksi koettu elämäntapa olisi mahdollista sovittaa planetaarisiin rajoihin.

Kestävän kehityksen edistämiseksi selonteko esittää, muun muassa seuraavia toimenpiteitä:

- Laaditaan konkreettiset toimenpiteet kulttuurin edistämiseksi kestävän kehityksen kontekstissa osana kansallista kestävän kehityksen strategiaa 2022–2030 sekä agenda 2030:n kansallista toimeenpanoa, ja integroidaan kulttuurinäkökulmat osaksi ilmastopolitiikan ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimia.
- Vahvistetaan kulttuurinäkökulmia kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa kansallisesti ja sisällytetään kansallisiin kestävyystarkasteluihin kulttuurista kestävyyttä kuvaavat indikaattorit ja mittarit.

Nämä toimenpiteet ovat kannatettavia ja vaativat toteutuakseen laajaa ja monitieteistä tiedontuotantoa ja tutkimusta. Kansainvälinen yhteistyö tämän aiheen alla on erityisen tärkeää. Kulttuurisen kestävyyden tarkastelusta puuttuvat tällä hetkellä yhtenäiset työkalut ja mittarit. Esimerkiksi Agenda 2030 -tavoitteiden määrittelyssä vahvan taustatyön vaikutuksesta kulttuuri on tunnustettu ja integroitu useaan tavoitteeseen ja korostuu julkilausumassa. Kulttuuria ei kuitenkaan tunnisteta neljäntenä kestävyyden pilarina sosiaalisten, taloudellisten ja ekologisten pilarien rinnalla. Kulttuurin integroiminen osaksi kestävän kehityksen tavoitteita ja mittareita on osoittautunut haasteelliseksi. Tämä johtuu erityisesti kulttuurin käsitteen epämääräisyydestä ja laaja-alaisuudesta ja näistä nousevista haasteista konkreettisten mittareiden laatimisessa kehityksen seurantaan. (Gerber, 2019.)

Cupore toivoo, että selonteon toimeenpanossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, miten kulttuurinen kestävyys sekä kestävän kehityksen kulttuurinen ulottuvuus määritellään.

6. Selonteon toteutuksen suunnittelun ja seurannan tulee perustua tutkittuun tietoon

Cupore kiittää toimenpidettä kulttuurialaa koskevan tietoperustan vahvistamiseksi sekä tiedon hyödyntämisen parantamiseksi. Kiitettävää on myös, että selonteon tavoitteiden seuranta esitetään vastuutettavaksi uudelle toimielimelle ja että seurantaan esitetään konkreettisia toimenpiteitä, kuten kulttuuripolitiikan tila -raportin ja seurantaindikaattoreiden laatiminen sekä erillisen toimeenpanosuunnitelman laatiminen. Tällä hetkellä yleiskuva suomalaisen kulttuuripolitiikan tilasta puuttuu. Tietoa kootaan ja analysoidaan monella taholla tutkimuksen ja hallinnon piirissä, mutta syntetisoivaa kuvausta ei toistaiseksi olla tuotettu.

Kulttuuripoliittisen selonteon toimenpiteiden suunnittelu ja seurannan toteuttaminen vaatii olemassa olevan kulttuuripolitiikan tietoperustan ylläpitämistä sekä tiedontuotannon kehittämistä. Tähän eri toimijoiden yhteistyö muodostaa keskeisen perustan.

Korkeatasoisen tiedon tuottaminen vaatii asiantuntemusta, osaamista tutkimusmenetelmistä, aikaa ja resursseja sekä kykyä viestiä tuloksista selkeästi ja ymmärrettävästi.

Pirstaleista kulttuuripolitiikan tietoperustaa on viimeisten vuosien aikana tuotu yhteen erilaisissa kehittämistoimenpiteissä ja -hankkeissa, joista moneen myös Cupore on osallistunut.

- Kuntaliiton ja Cuporen konsortioyhteistyönä toteuttama Kultti-hanke kerää ja tuo yhteen kuntien kulttuuritoiminnan tietoperustaa.
- Opetus- ja kulttuuriministeriön ja kulttuurialalta tilastotietoa tuottavien organisaatioiden toteuttama taidejakulttuuri.fi -sivusto kokoaa yhteen tilastoraportteja, apurahahakemiston sekä uutisia alan tietojulkaisuista.
- Parhaillaan Taiteen edistämiskeskus koordinoi kulttuurialan tiedontuottajien verkostoyhteistyötä.
- Tilastokeskuksen asiantuntemus kulttuuria kuvaavien tilastojen tuottamisesta ja kehittämisestä vuorovaikutuksessa kotimaisten ja kansainvälisten sidosryhmien kanssa on tuottanut keskeisen osan suomalaisen kulttuuripolitiikan tietoperustaa, mm. laajan pitkiä aikasarjoja sisältävän taulukkopalvelun.

Cupore on huolissaan siitä, että taloudellisesti epävarmoina aikoina ja säästötoimenpiteiden alla monet tiedon tuotantoon ja tietopohjan ylläpitämiseen liittyvät hankkeet ja prosessit ovat uhattuna.

Tämä saattaa rapauttaa kulttuuripolitiikan tietoperustaa ja tiedolla johtamisen mahdollisuuksia peruuttamattomalla tavalla.

Cupore haluaa korostaa, että keskeisessä roolissa selonteon toimeenpanon suunnittelussa ja toteuttamisessa on tutkittu tieto, johon päätöksentekoa on mahdollista pohjata ja jonka kautta selonteon toteutumista, vaikutuksia ja vaikuttavuutta voidaan luotettavasti arvioida.

Lähteitä

Gerber, M. (2019). Culture and sustainable development from a UN perspective**.** Teoksessa: T. Meireis & G. Rippl (toim.). Cultural Sustainability.Perspectives from the Humanities and Social Sciences. Routledge, London.

Hirvi-Ijäs, M., Renko, V., Leppänen, A., Lahtinen, E. & Sokka, S. (2023). Taiteilijana Suomessa: ammattitaiteilijat Suomessa vuonna 2019. Tietovihko 6. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/julkaisut/taiteilijana-suomessa-ammattitaiteilijat-suomessa-vuonna-2019/

Hirvi-Ijäs, M., Kautio, T., Kurlin, A., Rensujeff, K. & Sokka, S. (2020). Taiteen ja kulttuurin barometri 2019: taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot. Cuporen verkkojulkaisuja 57. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2020/taiteen_ja_kulttuurin_barometri_2019.pdf

Jakonen, O., Kurlin Niiniaho, A., Oksanen-Särelä, K. & Sokka, S. (2021). Mahdollisesti kulttuuria?: Valtion kulttuurirahoitus Suomessa vuonna 2019. Cuporen työpapereita 13. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2021/cuporen_tyopapereita_13_mahdollisesti_kulttuuria.pdf

Kulturanalys Norden (2023). Kultursektorns återhämtning och förändring i spåren av covid-19-pandemin. Nordisk kulturfakta 2023:03. Nordiska ministerrådet publikationer. http://dx.doi.org/10.6027/nord2023-029

Lahtinen, E., Ruusuvirta, M., Kautio, T., Rensujeff, K. & Leppänen, A. (2025). Taiteen ja kulttuurin barometri 2024: Taiteen tekemisen rahoitus ja tuki. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Tulossa.

Renko, V., Ruusuvirta, M., Ruokolainen, O., Nokela, S. & Leppänen, A. (2024). Kulttuuria kartalla II. Valtion osarahoittamat kulttuuripalvelut Suomessa. Cuporen verkkojulkaisuja 82. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/julkaisut/kulttuuria-kartalla-ii/

Ruusuvirta, M., Lahtinen, E., Rensujeff, K. & Kurlin Niiniaho, A. (2022). Taiteen ja kulttuurin barometri 2021: Tulevaisuuden taiteentekijät. Cuporen verkkojulkaisuja 69. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2022/taiteen_ja__kulttuurin_barometri2021.pdf

Sokka, S. & Nokela, S. (2024). Valtio rahoitti kulttuuria vuonna 2023 yli miljardilla eurolla. Katsaukset. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/uutishuone/valtion-rahoitus-kulttuurille-2023/

UNESCO (2009). *The 2009 Unesco Framework for cultural statistics*. UNESCO Institute for Statistics.

Valtioneuvosto (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:55. Helsinki